

[Udenrigsministeren]

Jeg forstår, at hr. Ole Espersen er enig med mig i, at forhandlingsoplæg, som regeringen drøfter med Folketingets partier, fortsat skal være fortrolige. Jamen hvad er det så, hr. Ole Espersen gør vrøvl over? Nu forstår jeg ikke en lyd af det hele. Desuden har de enkelte partier rig mulighed for at diskutere med deres bagland, hvordan de skal stille sig til diskussionerne om de emner, regeringen bringer op.

Dér, hvor fortroligheden er, er lige præcis, hvordan vi skal satse i nogle givne situationer, hvad vi skal lægge vægt på, hvor vi vil give os i en forhandling. Det er meget usædvanligt, at vi her i landet skal diskutere de ting i Markedsudvalget, før vi tager ned og indgår i forhandlingerne, men det er altså et led i vores demokratiske proces, og det har heldigvis vist sig, at det i det store og hele fungerer godt, og at vi normalt kan regne med, at Markedsudvalget lever op til den fortrolighed, det kræver. Jeg har overvejende gode erfaringer med den arbejdsmetode, og den er helt nødvendig for mindretalsregeringer, som vi jo har tradition for i Danmark.

Når hr. Ole Espersen er enig i, at sådan skal det være, så forstår jeg altså stadig ikke, hvad det er, han gør vrøvl over.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg skal ikke gå ind i diskussionen mellem udenrigsministeren og hr. Ole Espersen, men jeg havde såmænd lyst til det.

Jeg har lidt svært ved at forstå, hvorfor udenrigsministeren overhovedet har svært ved at finde noget positivt i forslaget. Det er, ligesom om udenrigsministeren vrider og vender sig og oven i købet går dybt ind i tekniske eller retlige betragtninger for at hitte ud af, at dette godt nok er noget skrækeligt noget, og det er nok udslag af SF'ernes ejendommelige form for munkemarxisme, tror jeg det var. Udenrigsministeren havde fundet det gamle, støvede udtryk fra kapitallogikkens dage frem igen.

På et enkelt område er det således, at EF-Kommissionen har antaget præcis de samme munkemarxistiske betragtninger som Socialistisk Folkeparti. Det fremgår af begrundelsen for direktivforslaget fra 29. november 1988 vedrørende fri adgang til miljøoplysning. Her skriver man:

»Det skal ikke blot pålægges medlemsstaternes myndigheder, men ligeledes EF-institutio-

nerne og navnlig Kommissionen. De grunde, der taler for, at man må udvide mulighederne for adgang til de oplysninger, som nationale, regionale eller lokale administrationer råder over, gælder ligeledes for EF-instanserne, navnlig i betragtning af den rækkefølge, Det Europæiske Fællesskabs beføjelser har på miljøområdet.

Derfor vil dette forslag blive fulgt op af andre tiltag med henblik på at indføre samme gennemsigtighed i Fællesskabets instanser som den, der foreslås for medlemsstaternes forvaltninger.«

Her er der altså tale om, at man vedkender sig et princip om gennemsigtighed, godt nok kun på miljøområdet, men et eller andet sted skal man jo starte. Man har altså hos Kommissionen erkendt, at der er behov for i højere grad at lade offentligheden få indblik i faktuelle oplysninger, men det er dog udtryk for et princip om større offentlighed i sammenhænge, hvor der ikke hidtil har været det, og udtryk for ønsket om, at der også i de øvrige medlemsstater skal gælde et princip om større offentlighed.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Markedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af lovforslag nr. L 69:

Forslag til lov om ændring af lov om kontrol med tilvirkning af krigsmateriel m.m. (Ret til at nægte at medvirke i våbenindustri uden fortabelse af dagpenget).

Af Jens Thoft (SF) m.fl.
(Fremsat 15/11 89).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Engell):

Forslaget går ud på, at ansatte i en krigsmaterielproducerende virksomhed skal have ret til at nægte at medvirke i våbenindustri uden at fortabe retten til dagpenge eller ydelser efter lov om social bistand. Efter SF's forslag skal der også indføres en tilsvarende definition af, hvad der forstås ved krigsmateriel.

Man kan se, at forslaget i vidt omfang er afskrevet fra det forslag til lov om krigsmateriel, som regeringen fremsatte den 11. oktober 1988, det, der hed L 46.

For så vidt kan jeg være enig i de tanker, som kommer til udtryk i lovforslaget, men SF's forslag er kun en lille del af en helhed, og som det fremgår af regeringens lovkatalog, er det regeringens hensigt at genfremsætte forslaget til lov om krigsmateriel. Krigsmaterielloven er fra 1937, og den trænger som helhed systematisk såvel som indholdsmæssigt til en modernisering, og det vil derfor efter vores opfattelse være uhensigtsmæssigt alene at foretage de foreslåede ændringer.

Regeringen må derfor afvise forslaget fra SF, og det er vores opfattelse, at en drøftelse af krigsmateriellovgivningen mest hensigtsmæssigt vil kunne finde sted på grundlag af det forslag, som jeg forventer at regeringen vil genfremsætte.

Ole Espersen (S):

Man må sige, at der ikke er meget tilbage af de to lovforslag, som dette Ting tidligere har fået præsenteret fra regeringen efter opfordring fra Tinget. Der var tale om dels en lov om forbud mod våbentransport på danske skibe, dels en lov af det indhold, som er her i SF's forslag, med de supplementer, som ministeren nævnte der mangler.

Vi synes ikke, at dette forslag er særlig væsentligt i sig selv. Det er klart, at hvis man er ansat på en virksomhed, der pludselig skifter til at producere våben, så kan det være rimeligt, hvis det strider mod ens overbevisning at medvirke hertil, at vi så overvejer, om vi skal tildele arbejderne de rettigheder, som SF foreslår her. Men er man ansat på en våbenfabrik, så synes vi nok, det går for vidt, hvis man pludselig skulle kunne få de rettigheder, som nævnes i lovforslaget.

Vi anser det ikke for at være noget større problem, bortset fra at det selvfølgelig kan tænkes, at man inden for andre områder kunne komme i en situation, hvor man har en samvittighedskonflikt og derfor vil have retten til at sige fra uden at miste dagpenge. Hvis man f.eks. arbejder på en virksomhed, der producerer sundhedsskadelige varer, en tobaksfabrik f.eks., så vil man også dér kunne forestille sig, at der skulle være ret til, hvis man er i en samvittighedskonflikt, at sige nej.

Jeg håber, at det her vil indgå i en større helhed, og specielt synes jeg, at regeringen efter den opfordring, vi har fået fra en række lande, bl.a. et par sydamerikanske, om, at de vesteuropæiske lande bl.a. skulle sørge for, at man ikke på deres skibe transporterer våben til narkotikabagmændene, og når regeringen i øvrigt både på FN's generalforsamling og ved andre lejligheder har givet udtryk for at ville støtte disse lande i kampen mod narkotika, burde overveje, om man ikke skulle tage en del af det forslag, vi kom med i sin tid, og som regeringen på et tidspunkt lagde frem efter opfordring fra Folketinget, op igen, f.eks. at forbyde danske skibe at transportere våben, medmindre det sker til regeringer. Det måtte dog være et minimum, at man havde et krav herom, således at f.eks. Colombia kunne se, at der er nogle lande, der tager deres kraftige opfordringer til at forhindre våbentransporter og våbenhandel alvorligt.

Det håber vi kan lade sig gøre, og så vil vi se det i sammenhæng med det forslag, ministeren her har bebudet.

Fischer (KF):

Da mit partis ordfører, hr. Helge Adam Møller, er forhindret i at være til stede, skal jeg på hans vegne sige følgende:

Lovforslagets indhold har justitsministeren jo allerede omtalt. Jeg skal derfor nøjes med at konstatere, at selv om forslaget i stort omfang er taget direkte fra det lovforslag om krigsmateriel m.m., nr. L 46, regeringen fremsatte i sidste folketingssamling, så er det ikke hensigtsmæssigt at behandle dette forslag isoleret fra resten af krigsmaterielloven. Det er det ikke, fordi regeringen i løbet af kort tid genfremsætter sit forslag om at ændre krigsmaterielloven, som er 52 år gammel. Denne lov trænger såvel indholdsmæssigt som på andre måder til at blive moderniseret og ajourført.

[Fischer]

Jeg finder det derfor uhensigtsmæssigt kun at behandle de af SF fremførte emner, som for øvrigt også med enkelte detailændringer er med i regeringens forslag.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg kan huske, at engang for mange år siden på Københavns Universitet var der en manu-
duktør, der sagde til mig: Hvis du ikke kan finde en begrundelse for at afvise et eller andet, så sig bare, at det er uhensigtsmæssigt.

Hr. Fischer skiftede lidt imellem, at noget var ikke hensigtsmæssigt og noget var uhensigtsmæssigt. Nu vil jeg gerne bede hr. Fischer om at uddybe det, for det er mange år siden, man kunne slippe af sted med den slags begrundelser, og nu skriver vi altså 1989. Jeg vil gerne have at vide af hr. Fischer, hvad det er der gør, at netop fritagelse for beskæftigelse ved krigsmaterielproduktion nødvendigvis skal ses i sammenhæng med den øvrige del af det lovforslag, som vi nu nok skal se for tredje gang fra justitsministerens side.

Kan vi ikke godt få at vide, hvad der er den nærmere begrundelse for, at dette ikke kan udtales som et selvstændigt spørgsmål? Det er faktisk et selvstændigt spørgsmål, om man kan fritages for et bestemt stykke arbejde. Vi behandler i Folketinget adskillige gange spørgsmål om fritagelse. Så sent som forleden dag behandlede vi et forslag fra Kristeligt Folkeparti om fritagelse for at medvirke ved registreret partnerskab. Det var et forslag, der var taget ud som et selvstændigt beslutningsforslag.

Jeg vil gerne vide, hvad det er, der gør, at det her absolut hænger sammen med alt det andet, som kommer i det lovforslag fra Justitsministeriet.

(Kort bemærkning).

Fischer (KF):

Nu er det jo ikke en analyse af sprogbrug, der er det rigtige her, men det er jo det, hr. Leif Hermann lægger op til.

Når jeg bruger udtrykket »uhensigtsmæssigt«, så mener jeg, at det ganske præcist dækker det, sagen drejer sig om, nemlig at vi spilder Folketingets tid med denne debat i dag, når vi ved, at vi om kort tid skal have en omfattende debat om hele emnet. Derfor vil jeg også ud fra det synspunkt ganske klart afvise forslaget.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Mens justitsministeren instruerer hr. Fischer, vil jeg sige, at det forekommer mig lidt flot at sige, at vi spilder Folketingets tid med at diskutere en del af et lovforslag, der har været drøftet tidligere. Der har faktisk været nogen diskussion om det forslag.

Hvor ligger egentlig det forkerte i, at man tager denne diskussion i fuld offentlighed isoleret set, fordi det faktisk er et spørgsmål, der ikke nødvendigvis hører hjemme i en krigsmateriellov, sådan som vi har diskuteret det tidligere?

Hvorfor skulle det være at spille Folketingets tid? Det savner vi fra hr. Fischer en forklaring på. Nu forskyder han altså betragtningen fra hensigtsmæssigt/uhensigtsmæssigt til, at vi spilder Folketingets tid, og det er en lige så tom begrundelse som at bruge ordene »hensigtsmæssigt« eller »uhensigtsmæssigt«.

(Kort bemærkning).

Fischer (KF):

Jeg ønsker ikke at forlænge denne debat, men jeg kan da ikke undlade at spørge hr. Leif Hermann, hvorfor SF, når man nu er så optaget af denne sag og det haster så meget, så kun fremsætter en del af det beslutningsforslag, som partiet i sin tid var med til. Hvorfor går man ikke videre?

Bjørn Elmquist (V):

Jeg kan gøre dette meget kort. Jeg kan nøjes med at sige: Hvad du gør, gør helt og ikke stykkevis og delt.

Vi er med på den opfattelse, som justitsministeren gav udtryk for, at de spørgsmål, som er omhandlet i lovforslaget, vil vi gerne have reguleret i forbindelse med en generel revision af loven om kontrol med tilvirkning af krigsmateriel m.m. Lovforslaget er kendt af Folketingets medlemmer, og jeg hører til dem, der håber og tror, at vi får det fremsat i løbet af ganske kort tid, måske endda inden jul.

Vi må af den grund afvise at medvirke til dette lovforslags gennemførelse.

Kirsten Lee (RV):

Det Radikale Venstre fremsatte for 2 år siden et beslutningsforslag, hvor to af elementerne var en mere moderne definition af, hvad krigs-

[Kirsten Lee]

materiel er, og indførelse af en regel om, at man ikke behøver at miste dagpenge for en periode, såfremt man som ansat nægter at medvirke ved produktion af krigsmateriel. Det ønsker vi fortsat gennemført i forbindelse med den revision af loven om krigsmateriel, som ministeren har annonceret her.

Bodil Melgaard Haakonsen (CD):

Fra Centrum-Demokraterne må vi også tage afstand fra dette forslag. Det er specielt § 1, nr. 2, vi ikke rigtig synes om: at man, hvis man kommer ind i en samvittighedskonflikt ved at arbejde i våbenindustrien, må stoppe uden at fortabe retten til dagpenge.

Vi havde en diskussion i sidste uge om en anden samvittighedskonflikt, man kunne løbe ind i, nemlig ved at medvirke ved registreret partnerskab. Her sagde vi næsten alle sammen klart nej, det måtte man ikke have lov til. Så mener vi heller ikke det er rigtigt, hvis man nægter at arbejde i våbenindustrien.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg vil blot for en ordens skyld gøre opmærksom på, at da lovforslaget blev fremsat første gang af den daværende justitsminister, var CD ikke strittet ud af regeringen endnu. Det skete som bekendt først efter valget den 10. maj 1988. Den del af lovforslaget, som er omhandlet her, er identisk med det forslag, den daværende justitsminister fremsatte, dengang CD sad i regeringen.

Glønborg (KRF):

Forslaget rører ved et meget alvorligt problemkompleks, som vi altid kommer ind i, når vi skal tage hensyn til og respektere menneskers samvittighedskonflikter, og det mener vi fra Kristeligt Folkepartis side man skal.

På den anden side må vi erkende, at vi lever i en verden, hvor afgrænsninger kan være meget, meget svære at definere. Dybest set handler det her jo om, at det under alle omstændigheder er imod mange menneskers samvittighed at tage andres liv. Vi har i civiliserede samfund tre former for livsberøvelse, som er lovlige. Man har ikke alle tre former i alle samfund, men i nogle har man. Den ene er dødsstraf, den anden er krigsførelse, og den tredje er abort. Det drejer

sig dybest set i alle tre tilfælde om lovlige former for livsberøvelse, og derfor synes jeg, det er rimeligt, at vi sammenligner dem.

Fra Kristeligt Folkepartis side er vi modstandere af dødsstraf. Vi har den ikke i Danmark, og derfor er vi ude over det problem. Det er nu også de færreste samfund, hvor man har tvunget nogle til at medvirke ved henrettelser.

Med hensyn til krigsførelse har det altid været vigtigt for os, at vi havde samvittighedsfrihed med hensyn til at respektere militærnægtelse, og vi har altid medvirket til at finde rimelige vilkår for de mennesker, som ikke ville medvirke til krigsførelse.

Vi er modstandere af retten til abort, sådan som vi har den i dansk lovgivning, men vi arbejdede meget for, at man også dér gav folk samvittighedsfrihed med hensyn til retten til at medvirke. Dér vil jeg nok sige, at vi somme tider kunne savne lidt konsekvens hos andre partier. Vi har ikke altid mødt forståelse for, at her kunne være en samvittighedskonflikt. Her taler vi om de redskaber, som skal bruges, og kun om redskaber.

Nu ved jeg godt, at de mennesker, der går ind for dødsstraf, gør det ud fra en overbevisning om, at det er godt og rigtigt. De mennesker, som går ind for, at man skal oplæres til krigsførelse, gør det også kun i meget, meget få tilfælde ud fra et ønske om, at man skal føre krig; de fleste mener, at vi skal have et forsvar for at undgå krig.

Jeg ved da også godt, at de mennesker, som har indført abortlovgivningen, har haft medmenneskelige begrundelser for at sige, at sådan bør det være. Jeg tænker på, om det kunne tænkes, at nogen ville gå i protest mod at medvirke til fremstillingen af de instrumenter, som læger bruger, ud fra den betragtning, at de også kan bruges til noget, som strider mod deres samvittighed. Jeg tror det ikke.

Så til spørgsmålet om våbenfremstilling. Hvordan får vi defineret, om det er noget, som strider mod samvittigheden, eller det er fredsbevarende redskaber, man arbejder med? Det er en svær afgrænsning.

Knud Lind (FP):

Fremskridtspartiet går ind for den personlige frihed, og vi går også ind for personlig frihed til at sige nej til at være med til at producere krigsmateriel. Vi mener, at folk har ret til at have den

[Knud Lind]

politiske holdning. Nu er det jo bare sådan, at politiske holdninger godt kan koste nogle penge.

Dette forslag drejer sig om, at SF ønsker, at det skal være fuldstændig gratis at have en politisk holdning til det at producere våben. Man siger i bemærkningerne, at ingen, som nægter at deltage i udvikling eller produktion af krigsmateriel af enhver art, af den grund skal miste status som værende til rådighed for arbejdsmarkedet.

Det drejer sig altså om understøttelse i 5 uger kontra en politisk og personlig holdning hos den enkelte. SF ønsker, at disse mennesker må have den personlige holdning, men siger samtidig, at den skal være fuldstændig gratis. Det skal altså være helt frit at have en holdning til det her. Det mener Fremskridtspartiet ikke.

Jeg vil i øvrigt gøre opmærksom på, at da regeringen havde sit lovforslag L 46 til behandling, begik Fremskridtspartiet formentlig en vurderingsfejl. Vi stillede et ændringsforslag til det – jeg var ikke selv ordfører dengang – og det ændringsforslag gik netop på det, som jeg siger her. Det er derfor, vi tager afstand fra, at SF har trukket netop den del ud af sammenhængen.

Når jeg siger, at man måske begik en vurderingsfejl, skyldes det, at når man vurderer resten af regeringens lovforslag set i forhold til den del, som vi var utilfredse med, er det spørgsmålet, om man burde have stemt nej til hele L 46, som det hed dengang. Vi mener, at vi begik en fejl dér. Jeg har talt med den tidligere ordfører, der sagde, at det var en decideret fejl.

Derfor vil vi godt indrømme allerede nu, at såfremt regeringen skulle fremkomme med et nyt lovforslag i stedet for L 46 om produktion af krigsmateriel, vil Fremskridtspartiet stemme for hele lovforslaget ud fra den vurdering, at der trods alt er nogle ting i lovforslaget, som er en forbedring set i relation til den enkelte lille ting.

Men der kan jo ske det, at SF reelt får det igennem med dette lovforslag, som SF plæderer for i dag; men sådan er vilkårene jo i det parlamentariske arbejde.

Jens Thoft (SF):

Jeg vil gerne takke for Folketingets modtagelse af dette lovforslag. Jeg har især hæftet mig ved, at samtlige ordførere på nær hr. Knud Lind ikke har udtrykt nogen som helst kritik af

forslaget, at man er enige i forslagens sigte, men at man hellere ser, at det er en anden, der kommer med det i en anden sammenhæng. Og jeg er da sådan set ligeglad med, om det er ministerens eller SF's forslag, der vedtages, jeg har ingen fine fornemmelser, og hvis ministeren kan rubbe neglene lidt, vedtager vi da gerne fra SF's side ministerens forslag først.

Når vi fremsatte forslaget, skyldes det jo, at selv om det var med i ministerens lovkatalog, forelå det ikke, da Folketinget startede. Da der var gået 14 dage og det fortsat ikke forelå, mente vi, det var på tide, at Folketinget blev præsenteret for den del, som Folketinget rent faktisk kan blive enige om.

Dette forslag har jo haft en lang og sej gang gennem Folketinget. Først var der det radikale beslutningsforslag, som blev vedtaget. På baggrund af det kom der så et forslag fra regeringen. Det nåede aldrig at blive færdigbehandlet, fordi der blev udskrevet folketingsvalg. Så blev det genfremsat efter folketingsvalget, og heller ikke her blev det vedtaget, fordi man var uenige om dele af forslaget.

Jeg tror, hr. Knud Lind tager helt fejl, når han her står på ét ben og udøver selvkritik. Jeg mener nemlig, at Fremskridtspartiet i sin tid erkendte – og jeg tror, det var årsagen til, at Fremskridtspartiet fjernede nægterdelen – at problemet ved ministerens forslag var, at det faktisk gjorde det lettere at eksportere våben. Og det var ikke det, der var De Radikales oprindelige hensigt, den var at begrænse våbeneksporten.

Jeg har forstået på hr. Ole Espersen, at det også er den retning, Socialdemokratiet ønsker at det større forslag, som måske kommer, skal have.

Virkningen af det forslag, som vi havde på Folketingets bord, var netop, at våbeneksportmulighederne blev forøget, og det var årsagen til – sådan forstod jeg det i hvert fald dengang – at Fremskridtspartiet valgte at fjerne en del for derefter at kunne stemme for resten.

Men der var desværre uenighed om den del af ministerens forslag, og jeg har ingen forestilling om, at den uenighed vil være væk, fordi ministeren genfremsætter sit forslag. Derfor var det, at SF valgte at fremsætte denne del, som vi også synes er væsentlig, og vi havde da håbet, at De Radikale havde arbejdet for i regeringen, at vi fik den del igennem.

[Jens Thoft]

Jeg vil specielt sige til hr. Bjørn Elmquist – som synes, at det er væsentligt, at vi vedtager det hele og ikke stykkevis og delt, som hr. Bjørn Elmquist sagde – at jeg er jo parlamentarisk pragmatiker. Det er hr. Bjørn Elmquist, der er den ekstreme, som vil have det hele. Jeg er vant til at skulle samarbejde med andre partier i folketingsalen, og kan vi få noget igennem, ja, så er det godt. Kravet om at få det hele på én gang er jo et krav, som jeg har forladt for længst.

Alligevel har jeg en klar erindring om, at hr. Bjørn Elmquist hører til dem, der altid fremhæver, at SF's store problem er, at vi vil have det hele på én gang. Derfor var det måske lidt underholdende at høre hr. Bjørn Elmquist sige, at vi skal have det hele på én gang og ikke nøjes med et hjørne.

Jeg vil sige, som hr. Leif Hermann sagde for et øjeblik siden: Hvorfor er det så helt afgørende at se spørgsmålet om en våbenindustrinægtterordning i sammenhæng med eksportregler? Hvad har de to ting ret beset med hinanden at gøre? Ja, de er altså bikset ind i det samme forslag, hvor man har været rygende uenige om vurderingen af våbeneksportdelen. Der er, har jeg forstået, på nær hr. Knud Lind meget, meget bred enighed i Folketinget om, at det er rimeligt, at får man som antimilitarist, som pacifist, anvist arbejde ved våbenproduktion, som det er imod ens etiske overbevisning – for at citere hr. Glønborg – at deltage i, skal man have mulighed for at sige nej. Det er der jo enighed om, og jeg er glad for, at vi har fået konstateret denne enighed. Men så synes jeg også, at man skal være villig til at vedtage dette lovforslag.

Hr. Glønborg fremhævede, at der kunne være definitionsproblemer. Jeg erkender, at der kan være sådanne problemer, og det er årsagen til, at vi i vort forslag vælger de definitioner, som justitsministeren anførte i forbindelse med den tidligere fremsættelse. Da sagde justitsministeren, at det i øvrigt er efter disse definitioner, den hidtidige våbeneksportlov er blevet administreret. Det er da væsentligt.

Jeg synes også, at justitsministeren havde ret i, at 1937-loven er noget forældet. Det var dengang, hvor kun det, der sagde bang, blev defineret som krigsmateriel, og virkeligheden er jo en anden i dag – det har justitsministeren jo ret i – og derfor valgte vi at bruge de definitioner, som justitsministeren anvendte i forbindelse med det tidligere forslag, og som han i øvrigt har be-

kræftet i udvalgsarbejdet i forbindelse med det tidligere forslag at man administrerer efter. Vi valgte dem for at slippe uden om de definitionsproblemer, som hr. Glønborg fremhævede. Jeg mener altså, at ved at anvende disse definitioner af, hvad krigsmateriel er, er vi ude over den del af problemet.

Jeg kan ikke lade være med at drille fru Bodil Melgaard Haakonsen fra CD en lille smule mere, for CD var rent faktisk – og det skal lige understreges en ekstra gang – medfremsætter i regeringsposition. Det skal fru Bodil Melgaard Haakonsen ikke lastes for at hun ikke erindrer, men fru Bodil Melgaard Haakonsen bør have det med i betragtning, når hun behandler forslaget her.

Jeg vil sammenfattende sige, at det ikke er første gang, jeg som SF'er har fremsat et forslag og har fået at vide, at det skal være en anden, der fremsætter det, og det skal være i en anden sammenhæng, og jeg får det jo ofte vedtaget alligevel, så jeg forventer såmænd, at jeg nok også skal få dette forslag igennem. Om det bliver med justitsministerens fingeraftryk på eller ej, er mig helt bedøvende ligegyldigt.

Men jeg er ked af, hvis regeringen med De Radikale i regeringsposition blokerer for at få løst dette problem ved at fremsætte det sammen med et forslag, som forbedrer mulighederne for våbeneksport til f.eks. de lande, som hr. Ole Espersen talte om i sin ordførertale. Det vil jeg være meget bekymret for. Det har jo været årsagen til, at man hidtil har fået blokeret for vedtagelsen af dette fornuftige forslag, og det er altså årsagen til, at SF pillede den del ud, som vi havde en forventning om kunne samle flertal. Og det håber jeg også den gør efter udvalgsarbejdet.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg kan ikke rigtig lide, at SF's ordfører ikke hørte efter, hvad jeg sagde i første omgang. Vi er enige med SF i, at den personlige frihed gør, at man har ret til at sige nej til at producere krigsmateriel og dermed også nej til et arbejde. Vi har blot sagt, at det ikke er ensbetydende med, at dette nej skal være gratis.

Det er det, som SF ønsker, og her er det, at vi siger: Hvor ender vi henne? Der er jo mange andre ting, hvor folk kunne sige, at deres etiske overbevisning gør, at lige netop det arbejde vil

[Knud Lind]

de ikke tage. Derfor har vi sagt, at det skal i hvert fald ikke være således, at man kan bruge det som en undskyldning for ikke at tage et arbejde.

Så forsøgte man fra SF's side at lægge et lille slør ud over, hvad vi egentlig mente sidste gang. Ifølge Folketingets forhandlinger 1987-88, sp. 641 - der blev nemlig ikke kun sagt noget ved første behandling, men også ved anden og tredje behandling af L 46 - sagde vores daværende ordfører, fru Jane Oksen:

»... er vi stadig kritiske over for forslaget, specielt bestemmelsen i § 15 om, at man kan nægte at tage arbejde i en virksomhed, der fremstiller krigsmateriel. Vi har ikke noget imod, at folk nægter det, men vi har noget imod, at de i så fald kan modtage bistandshjælp eller understøttelse. Vi mener, at folk må påtage sig det arbejde, der er og vi har her i Danmark.«

Og det var altså begrundelsen dengang.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Jeg vil gerne kippe med flaget til hr. Jens Thoft for hans pragmatiske holdning. Nu ved jeg ikke, hvor pragmatisk den er, om den også er så pragmatisk, at hr. Jens Thoft og hans parti vil stemme for et lovforslag a la det, som regeringen tidligere har fremsat, som også indeholder denne her bestemmelse. Det er muligt, at vi dér ser grænserne for hr. Jens Thofts pragmatiske holdning.

Men jeg vil sige, at jeg mener, at der er en sammenhæng. Jeg kan meget vel forestille mig, at der er folk, som ud fra en etisk overvejelse vil sige nej til at arbejde i en virksomhed, som fremstiller våben, men at deres holdning kan påvirkes af, om det er en produktion, der er ment til eksport eller muligvis kan eksporteres, eller om den er alene til hjemmemarkedet. Det er muligt, at der er nogle, der simpelt hen lader det være afgørende, at så længe det er noget, der bruges til forsvar af Danmarks grænser eller i hvert fald til interne formål, så er det i orden, men bliver der tale om, at det sælges ud af Danmark, så er de imod. Og derfor mener jeg, at tingene bør ses i denne sammenhæng.

Og min pragmatik går altså også ud på, at når jeg nu kan høre, at hr. Knud Lind tilsiger Fremskridtspartiets støtte til et forslag a la det, regeringen tidligere har fremsat, så vil jeg da meget hellere have det vedtaget end måske spænde

ben for det ved at medvirke til at vedtage det, som hr. Jens Thoft foreslår her.

(Kort bemærkning).

Jens Thoft (SF):

Jeg vil sige til hr. Knud Lind, at jeg havde nu forstået, at Fremskridtspartiets holdning var, at man måtte selv om, hvorvidt man ville nægte eller ej, men nægtede man, måtte man tage konsekvenserne, nemlig ingen understøttelse og ingen bistandshjælp. Og det er jo lige præcis det modsatte, et klart flertal i Folketinget har givet udtryk for. Derfor må jeg konstatere, at SF og hr. Knud Lind er uenige.

Men hr. Knud Lind er ikke bare uenig med SF, men altså også med regeringen, og det vil sige, at når hr. Bjørn Elmquist fastslår, at nu kan regeringen få sit forslag vedtaget med Fremskridtspartiets stemmer, så ser jeg nogle problemer i det.

Jeg vil sige til hr. Bjørn Elmquist, at der måske er en sammenhæng mellem våbeneksport og en våbenindustrinægterordning, men hvis sammenhængen består i - og det har den jo gjort hidtil - at man på den ene side laver en nægterordning, men på den anden side forbedrer eksportmulighederne for våben, så er det to skridt, der går i hver sin retning.

Til sidst vil jeg sige tak til alle dem, der ikke var enige med hr. Fischer i, at det var en debat, som spildte Folketingets tid. Især vil jeg sige tak til hr. Glønborg for hans etiske overvejelser, som jeg synes var meget væsentlige. Vi fik faktisk en ganske udmærket debat. Og det her forslag skal såmænd også nok blive vedtaget.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg vil da godt sige til SF's ordfører - jeg sagde det faktisk også indirekte i det første indlæg - at regeringen jo består af flere partier, bl.a. Det Radikale Venstre, og jeg er ikke et øjeblik i tvivl om, at det forslag, som SF nu har trukket ud som sit særlige forslag, formentlig er Det Radikale Venstres bidrag til lovforslag L 46. Det har fru Kirsten Lee altså fået indflydelse på, og så er det op til Fremskridtspartiet at vurdere, om den øvrige del af L 46 nu var så god en forbedring, at vi måske kunne sluge det.

Men det er klart, at vi vil stille et ændringsforslag, idet vi ikke mener, at det skal være gra-

[Knud Lind]

tis at have sådan nogle holdninger. Men demokratiet er jo sådan indrettet, at man må vurdere til slut ved tredje behandling, om der er flere fordele i det, og om man så skal sluge det med.

Det er derfor, at jeg siger, at SF har lavet et ekstra nummer ud af det her. Jeg tror såmænd godt, SF's ordfører var klar over, at det formentlig ville komme igen, men alligevel kører man sololøb på det, vel vidende at der kommer noget lige bagefter, hvor man måske får det, man ønsker, at de skal have betaling for deres politiske holdninger. Det ønsker vi ikke.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 30:

Forslag til folketingsbeslutning om anvendelse af genetiske test.

Af Rahbæk Møller (SF) m.fl.
(Fremsat 15/11 89).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Engell):

Det beslutningsforslag, som SF har fremsat, indeholder forslag om regulering med hensyn til genetiske test på to områder.

For det første foreslår man, at det skal være forbudt at anvende gentest i forbindelse med ansættelser og i forbindelse med tegning af pensioner og forsikringer. Og for det andet foreslår SF, at adgangen til at anvende gentest som identifikationsmiddel lovreguleres, således at der fastsættes regler om registrering, opbevaring og destruktion af oplysninger, som er fremkommet ved en genetisk undersøgelse.

Med hensyn til det første, anvendelse af gentest i forbindelse med ansættelse eller tegning af forsikring eller pension, har både Arbejdsministeriet og Industriministeriet oplyst, at man ikke er bekendt med tilfælde, hvor der har været stillet krav om, at der blev foretaget gentest. Derfor kan man ikke sige, at der er noget påtrængende, aktuelt behov for en regulering af anvendelse af genetiske undersøgelser på disse områder.

På den anden side kan man naturligvis ikke udelukke, at der i fremtiden her i landet vil være forsikringsselskaber eller arbejdsgivere og andre, som vil overveje at benytte gentest eller, som det også kaldes, DNA-profilering, når der skal træffes afgørelse om f.eks. forsikring eller ansættelse.

Jeg vil gerne understrege, at jeg bl.a. af principielle grunde er imod, at man bruger genetiske undersøgelser til sådanne formål. Jeg vil gerne understrege, at det er regeringens holdning. De oplysninger, der fremkommer ved en DNA-test, er efter min opfattelse af en sådan privat karakter, at de ikke bør kunne kræves af en arbejdsgiver eller et forsikringsselskab. Der er også nærliggende risiko for, at oplysninger af den art vil kunne misbruges.

Med andre ord er det et område, hvor der er grund til den største grad af årvågenhed i forhold til udviklingen. Det er min opfattelse, at der løbende skal indsamles viden om disse spørgsmål, så man hele tiden kan vurdere, om der bliver behov for at fastsætte regler, der regulerer anvendelsen af gentest i forbindelse med ansættelse, forsikrings- og pensionstegning og lign. Under alle omstændigheder drejer det sig om også på det felt at være forud for udviklingen og i givet fald kunne gribe ind om nødvendigt med lovgivning, inden det er for sent.

Men når det er sagt, vil jeg føje til, at jeg ikke mener, at man skal lovgive allerede i dag, inden man overhovedet ved, om der på noget tidspunkt bliver et problem. Det vil være et slag i luften, og det er et godt princip, at overflødig, teoretisk lovgivning bør undgås.

Hertil kommer, at vor viden om alle de områder, hvor gentest vil kunne anvendes, er utilstrækkelig, og en eventuel lovgivning vil derfor også hurtigt blive utilstrækkelig, hvis det alene er de teoretiske muligheder for anvendelsen af gentest, der skal være afgørende for, om der lovgives.